

РЕЦЕНЗИЯ

за

Научната и образователна степен “доктор” по история
Хуманитарни науки, професионално направление
2.2 История и археология (Нова и най-нова обща история)
Софийски университет “Св. Климент Охридски”
Исторически факултет
Катедра “Нова и съвременна история”

на Ангел Юлиянов Апостолов

Тема на дисертацията:

ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ОТНОШЕНИЯТА НАТО–РУСИЯ
(1992–2002)

от проф. д-р Дарина Григорова Григорова

Данни за дисертанта

Ангел Юлиянов Апостолов е роден на 14 май 1987 г., завършва специалност “Международни отношения” в СУ (2010), систематизира образованието си в проблемите на сигурността като магистър по международна сигурност (2012), след което става експерт в Атлантическия клуб в България. Логично продължение на изследователските му интереси е спечеленият конкурс за докторантура по Нова и съвременна история (2016). Темата на дисертацията му е формулирана от първоначалния му научен ръководител проф. д-р Костадин Грозев (до внезапната му смърт през ноември 2017 г.), след което научното ръководство е поето от доц. д-р Александър Сивилев. Ангел Юлиянов Апостолов владее английски, немски и руски език, и има практически опит не само в неправителствени, но и в правителствени организации.

Данни за дисертацията

Дисертационният труд на Ангел Юлиянов Апостолов: *ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ОТНОШЕНИЯТА НАТО–РУСИЯ (1992–2002)*

се състои от увод, три глави (използван е хронологическият подход), заключение и библиография.

Използваната литература е богата, състои се от 752 заглавия, от която извори – 300 заглавия от архивни документи от ЦДА, от Архива на МВНР, дигитални архиви на НАТО, ЦРУ, Държавния департамент на САЩ, Архива за национална сигурност и др.; изследвания по темата, публицистика, на български, руски, украински, английски и немски език. Общият обем на дисертацията е 559 с.

Глава първа: ПЕРИОД НА СБЛИЖАВАНЕ В ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ НАТО И РУСИЯ (януари 1992 – юни 1996) основателно обхваща периода на най-добрите взаимоотношения Русия–НАТО (тук има изследователски спор дали началото на спада на доверие не е по-късно, но приетата от дисертанта 1996 година има своята разумна мотивация).

Въведението на първа глава се спира върху важни вътрешнополитически теми от последната съветска история – разпадането на СССР, до ранната постсъветска история на Руската федерация, а именно периодът 1991–1993 и формирането на президентската република (1993). Неизбежният галоп по такива големи проблеми, всеки от които е обект на отделни дисертационни трудове, и които са извън фокуса на дисертацията на Ангел Юлиянов Апостолов, няма как да е аналитичен и има по-скоро характер на справка. Когато обаче дисертантът анализира темата на изграждането на европейската архитектура на сигурност след Студената война и съответно приоритетите на националната сигурност и военната доктрина в Руската федерация, той проявява изследователски подход, което напълно съответства на темата на дисертацията и показва определен, и осмислен академичен опит. По-силната страна на работата е

анализът на външнополитическата концепция на Руската федерация с оглед отношенията Русия–НАТО, както и международноправният анализ на ДОВСЕ, СТАРТ и началото на разширяването на НАТО [т. 3,4,5].

Анализът на трансформацията на НАТО след Студената война, на политиката на Елцин при Андрей Козирев и на промяната на руския външнополитически вектор при Евгений Примаков, е балансиран, описан с лекота от дисертанта, умело подчертаващ специфичната роля на американската дипломация. Темата за разширяването на НАТО на Изток е разгледана от всички гледни точки, като не спестява крайностите по този невралгичен за Русия факт. Аргументите “против” и “в полза” правят анализа в дисертацията адекватен и безпристрастен.

Глава втора: КРИТИЧЕН ПЕРИОД В ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ НАТО И РУСИЯ (юли 1996 – август 1999) убедително анализира “критичния период” във взаимоотношенията Русия–НАТО. Интересен извод прави дисертантът, че “Процесът на разширяване на НАТО трудно може да се обясни с логиката на „реалполик“ от „стария тип“, основаващ се върху сравняването на военния баланс на силите между отделните страни и усилията за максимизиране на собствената сила от всяка една от тях” [с. 281].

Любопитен елемент от тази глава е анализиранието на *“концептуалните фактори в руското поведение”* по повод руската реакция на процеса на разширяването на НАТО.

Анализът на акта “Русия–НАТО” – структура, механизми на сътрудничество, ПСС и др., е документален и представящ различните позиции максимално коректно. Една от силните страни на дисертацията е боравенето с юридическа документация и терминология като част от историческия текст в полето на международната сигурност и дипломация. Верен е изводът на дисертанта, че *“Актът е по съществото си политическо, а не военно споразумение, при това което няма действителна правнообвързваща сила”* [с. 324].

Военният конфликт в Косово и бомбардировките на НАТО над Югославия (1999) са представени прецизно, като дисертантът адекватно проследява влошаването на отношенията Русия–НАТО и цялостното напрежение Русия–западни партньори. От българската историография по проблема липса монографията на Войн Божинов *“Социалистическа Югославия в разпад 1989-1992 година”*, София, 2021.

Глава трета: ПРАГМАТИЧЕН ПЕРИОД В ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ НАТО И РУСИЯ (септември 1999 – декември 2002) анализира точно промените в руската външнополитическа стратегия. Самата последователност на периодизацията на отношенията Русия–НАТО в дисертацията: *Сближаване, Критичен* и накрая *Прагматичен период*, има своята вътрешна логика и документална аргументация. Трета глава е последователна в това отношение и дава смислен завършек на темата, както и аргументира избора на хронологическите рамки на дисертацията.

Дисертантът маркира руско-чеческите отношения, Втората чеченска война, като важен фон за руско-американските отношения. Точката за “държавното строителство на Русия в началото на XXI век” е фиксирана върху националната сигурност и военната доктрина на РФ. Интеграционната стратегия на Евразийския икономически съюз е отделна и огромна тема, която няма как да се впише в 4 страници и половина.

Когато пак преминава към отношенията Русия–НАТО, Ангел Юлианов Апостолов пак се връща към изследователския стил на работа по темата на дисертацията.

Публикации и участия в научни форуми

Ангел Юлианов Апостолов има 9 публикации (7 статии, 1 студия и 1 под печат) на български и на английски език по темата на дисертацията. Проявил е активно участие в конференции и форуми по проблемите на сигурността и НАТО (в България, Армения и Италия), като в редица от тях е бил и организатор.

Заключение

Дисертацията на Ангел Юлиянов Апостолов отговаря напълно на изискванията за академичен изследователски труд за образователната и научна степен “ДОКТОР” в професионално направление 2.2. История и археология (Нова и най-нова обща история). Препоръчвам на уважаемото научно жури да оцени високо работата на Ангел Юлиянов Апостолов.

София, 6 май 2021 г.

Член на жури:

проф. д-р Дарина Григорова